

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 395/2024-35

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], narodeného [REDAKOVANÉ], zastúpeného Samec & partners, s. r. o., Národná 15, Žilina, proti postupu Okresného súdu Dunajská Streda v konaní vedenom pod sp. zn. 1T/117/2016 takto

r o z h o d o l :

- Postupom Okresného súdu Dunajská Streda v konaní vedenom pod sp. zn. 1T/117/2016 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Okresnému súdu Dunajská Streda **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 1T/117/2016 konal bez zbytočných prietahov.
- Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie v sume **4 000 eur**, ktoré **j e** mu Okresný súd Dunajská Streda **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Okresný súd Dunajská Streda **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **582,14 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Obsah ústavnej sťažnosti a procesný postup ústavného súdu

- Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 15. apríla 2024 domáhal vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48

ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), a to postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 1T/117/2016. Sťažovateľ zároveň navrhoval, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prieťahov, priznal mu finančné zadosťučinenie vo výške 5 000 eur a náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľovi bolo orgánmi činnými v trestnom konaní vznesené obvinenie 20. decembra 2013 pre zločin krádeže podľa § 212 ods. 1, 4 písm. a) Trestného zákona. Následne 7. septembra 2015 podala Okresná prokuratúra Žilina na sťažovateľa obžalobu na skutkovom základe, že v období medzi 26. augustom 2013 a 30. septembrom 2013 v [REDAKOVANÉ] mal z rodinného domu, ktorý bol v tom čase v jeho výlučnom vlastníctve, odcudziť zariadenie domu a osobné veci patriace výlučne [REDAKOVANÉ], toho času [REDAKOVANÉ]. Vec bola 23. septembra 2016 postúpená okresnému súdu, pričom ku dňu podania ústavnej sťažnosti nebolo vydané žiadne meritorne rozhodnutie. Sťažovateľ adresoval 28. februára 2024 predsedníčke okresného súdu sťažnosť na prieťahy v konaní, ktorú ale táto podaním z 21. marca 2024 nevyhodnotila ako opodstatnenú. Ústavný súd si v informačnej kancelárii okresného súdu 20. augusta 2024 overil, že napadnuté konanie stále nie je ukončené, pojednávanie nariadené na 16. august 2024 bolo odročené na 21. október 2024.

3. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa je tvrdenie, že došlo k porušeniu jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a práva na rozhodnutie v primeranej lehote. Sťažovateľ poukázal na dĺžku konania, ktorá iba na samotnom okresnom súde dosahuje takmer 8 rokov. Sťažovateľ pritom uviedol, že predmetnú trestnú vec nemožno hodnotiť ako zložitú, a tiež, že on sám žiadnym spôsobom neprispel k dĺžke napadnutého konania. Postup okresného súdu, naopak, hodnotil ako neefektívny a zjavne neúčelný. Vo veci bolo vykonaných množstvo hlavných pojednávaní, na ktorých ale súd vypočul len jedného alebo dvoch svedkov. Okrem toho poukázal na masívne obdobie nečinnosti medzi 13. májom 2019 až 21. júlom 2022, počas ktorého zostal okresný súd úplne nečinný 3 roky a 2 mesiace.

4. Vo vzťahu k finančnému zadosťučineniu sťažovateľ uviedol, že jeho výška (5 000 eur) je odôvodnená samotnou dĺžkou konania (ktorú počíta už od momentu vznesenia obvinenia žilinským vyšetrovateľom, pozn.), ako aj negatívnymi následkami, ktoré má dlhodobo vedené trestné stíhanie na jeho osobný život.

5. Ústavný súd ústavnú sťažnosť predbežne prerokoval a uznesením č. k. I. ÚS 395/2024-14 z 3. júla 2024 ju podľa § 56 ods. 1 a 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

6. Ústavný súd následne 9. júla 2024 vyzval predsedníčku okresného súdu, aby sa vyjadrila k ústavnej sťažnosti sťažovateľa. Predsedníčka okresného súdu v podaní doručenom ústavnému súdu 6. augusta 2024 pripojila stručnú chronológiu úkonov súdu v napadnutom konaní, pričom sa vyjadrila ku kritériám na posudzovanie prieťahov v konaní a aj ku konkrétnym námietkam sťažovateľa v jeho ústavnej sťažnosti. Spochybnila sťažovateľovo tvrdenie, že okresný súd bol v období od 13. mája 2019 do 21. júla 2022 absolútne nečinný. Poukázala pritom na pripojenú chronológiu úkonov, podľa ktorej sa v predmetnom období síce neuskutočnilo žiadne pojednávanie,

hoci bolo spolu nariadených 11 termínov, všetky boli odročené, najmä z dôvodov na strane poškodenej, ale aj na strane súdu, resp. z dôvodov pandémie. V predmetnom období si zároveň súd vyžiadal výpisy hovorov medzi poškodenou a svedkom, vykonal lustrácie v bankách, Sociálnej poisťovni, katastri, dožiadal aj políciu a poisťovne. Pritom zdôraznila, že v každom súdnom konaní treba počítať s určitým časovým úsekom potrebným na realizáciu úkonov súvisiacich s prípravou veci na pojednávanie. Napokon predsedníčka okresného súdu uviedla, že ak by ústavný súd konštatoval zbytočné prietahy, aby pri prípadnom rozhodovaní o výške finančného zadost'učinenia zohľadnil nadmernú zaťaženosť okresného súdu, obmedzenia počas obdobia pandémie COVID-19, ako aj zmeny v osobe zákonného sudcu ako objektívne existujúce prekážky.

II.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 1T/117/2016 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s podaniami účastníkov dospel k názoru, že od ústneho pojednávania nemožno v tomto prípade očakávať ďalšie objasnenie veci.

9. Pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy si ústavný súd osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03).

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom tohto základného práva je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba čakajúca na rozhodnutie všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04). Priznanie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zakladá povinnosť súdu aj sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto právo objektívne realizovalo (II. ÚS 21/01, I. ÚS 251/05). Ústavný súd zároveň zdôraznil, že z hľadiska hodnotenia povahy veci sa oprel o všeobecnú zásadu uznávanú aj v judikatúre ESLP, podľa ktorej sa primeraná lehota na konanie v trestných veciach v dôsledku mimoriadne citeľného zásahu do sféry osobných práv a slobôd, ktorý je s priebehom trestného procesu spojený, musí posudzovať prísnejšie (II. ÚS 32/03).

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokovanej veci.

12. Pokiaľ ide o kritérium právnej a faktickej zložitosti veci, aj predsedníčka okresného súdu uznala, že trestný čin krádeže, o ktorý ide v tomto prípade, je po právnej stránke jednoduchou vecou, ale namietala, že po skutkovej stránke ide o zložitú vec, pretože súd podľa nej musel preukazovať existenciu a hodnotu každej jednej z vyše 500 vecí, ktoré podľa obžaloby mali byť poškodenej odcudzené, pričom tvrdenia poškodenej a sťažovateľa sú zásadne odlišné. S touto výhradou ale ústavný súd nemohol súhlasiť – nemožno totiž pripustiť, aby súdne konanie o takomto trestnom čine (ktorého podkladom sú aj zjavné osobné spory medzi poškodenu a sťažovateľom, pozn.) trvalo pred súdom tak dlho. Navyše podľa pripojenej chronológie úkonov posledné hlavné pojednávanie (20. mája 2024) bolo odročené na 16. august 2024 aj z dôvodu, aby sťažovateľ a poškodená predložili do konca mesiaca júl návrhy na doplnenie dokazovania a dôkazy. V tomto kontexte je až neuveriteľné, že súd aj takmer po 9 rokoch od podania obžaloby vyzýva obžalovaného a poškodenú na doplnenie dokazovania. Hoci len nedávno predtým sťažovateľ žiadal o upustenie od obžaloby, resp. o prerušenie trestného konania s ohľadom na nedávne zmeny trestnoprávných predpisov a celkovej trestnej politiky štátu pri majetkovej kriminalite. Dalo by sa dôvodne predpokladať, že priestor na predkladanie dôkazov sa už po deviatich rokoch súdneho konania vyčerpal, ale v tomto prípade zrejme opak je pravdou. Táto okolnosť je ale skôr mementom neefektívnej činnosti konajúceho súdu ako skutkovej zložitosti samotnej trestnej veci. Neprípustnú dĺžku súdneho konania o jednoduchom trestnom čine preto v tomto kontexte nebolo možné pripísať na vrub žiadnej okolnosti tykajúcej sa potenciálnej skutkovej zložitosti prerokovávanej veci.

13. Správanie účastníkov konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priťahom. Predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení uviedla, že sťažovateľ spôsobil predĺženie napadnutého konania aj nad rámec jeho žiadostí na odročenie dvoch pojednávaní (ktoré považovala za relevantné a dôvodné, pozn.). Konkrétne tým, že si nevyzdvihol zásielky súdu (predvolania na hlavné pojednávanie, resp. verejné zasadnutie 23. novembra 2016, 4. decembra 2017 a 30. septembra 2020) v úložnej dobe, hoci boli expedované s dostatočným predstihom. A tiež tým, že po zmene zákonného sudcu žiadal začať hlavné pojednávanie odznova. Hoci predsedníčka súdu uznala, že sťažovateľ aj poškodená využívali legálne spôsoby ochrany svojich práv, mnohé ich úkony mali vplyv na dĺžku napadnutého konania. Ústavný súd uznáva, že, že sťažovateľ, ako aj poškodená spôsobili svojím konaním predĺženie konania. Správanie účastníkov ale napriek tomu nemalo rozhodujúci vplyv na celkovú dĺžku napadnutého konania, pretože subjektom, ktorý vedie a riadi trestné konanie po podaní obžaloby, je súd, ktorý má zákonné možnosti postupovať asertívnejšie (či už pri doručovaní predvolania, predvolávaní svedkov, nariadňovaní pojednávaní, alebo postupnom navrhovaní dôkazov, pozn.) na účely urýchleného rozhodnutia veci.

14. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k zbytočným priťahom, bol postup samotného okresného súdu v napadnutom konaní. Hoci predsedníčka okresného súdu odkázala na viaceré objektívne okolnosti predlžujúce dĺžku napadnutého konania (konanie bolo pôvodne vedené na Okresnom súde Žilina a tunajšiemu okresnému súdu bolo postúpené až 23. septembra 2016, pôvodný zákonný sudca odišiel k 1. júnu 2022 do dôchodku, zmeny prísediacich v období pandémie COVID-19, resp. ich zdravotné problémy a nemožnosť zúčastniť sa pojednávaní), vo vzťahu k týmto okolnostiam ústavný súd opakuje, že akékoľvek systémové nedostatky, resp. preťaženia v oblasti výkonu spravodlivosti nemožno pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania a mieru ochrany ich práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy,

resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru oslabiť poukázaním na dlhodobu obmedzené personálne kapacity príslušných súdov (m. m. IV. ÚS 76/07, I. ÚS 294/2016, III. ÚS 583/2016).

15. V napadnutom konaní nebol okresný súd schopný vydať meritórne rozhodnutie ani po 9 rokoch od podania obžaloby, resp. sťažovateľovi chýba koncovka v jeho trestnej veci aj 10 rokov po tom, čo bol obvinený z trestného činu krádeže. Pritom platí, že s odstupom času klesá efektivita represívneho účinku trestného práva ako celku, a to najmä pri menej závažnej kriminalite, ktorú reprezentuje aj toto napadnuté konanie. V napadnutom konaní teda ústavný súd nemohol posúdiť postup okresného súdu ako efektívny a aj bez toho, aby špecifikoval konkrétne obdobia nečinnosti, ho v kontexte danej veci považoval za porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

16. Na základe uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru boli postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 1T/117/2016 porušené (bod 1 výroku tohto nálezu).

17. V záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi ústavný súd prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať v predmetnej veci bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku tohto nálezu).

III.

Primerané finančné zadost'učinenie

18. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

19. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04).

20. Sťažovateľ si uplatnil primerané finančné zadost'učinenie v sume 5 000 eur, ústavný súd ale považoval túto sumu do určitej miery za neprimeranú, preto ju znížil a priznal mu finančné zadost'učinenie vo výške 4 000 eur (bod 3 výroku tohto nálezu). Pri určení výšky tohto zadost'učinenia zohľadnil svoju stabilnú judikatúru (napr. IV. ÚS 535/2013, I. ÚS 582/2015, I. ÚS 54/2016, I. ÚS 611/2017, IV. ÚS 21/2018, IV. ÚS 63/2020, IV. ÚS 109/2020, IV. ÚS 287/2020, IV. ÚS 313/2020), prihliadol pritom aj na satisfakčný charakter priznaných trov právneho zastúpenia. V prevyšujúcej časti jeho ústavnej sťažnosti týkajúcej sa finančného zadost'učinenia teda nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

IV.

Trovy konania

21. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 582,14 eur (bod 4 výroku tohto nálezu), t. j. v miere, v akej si ich sťažovateľ uplatnil vo svojej ústavnej sťažnosti.

22. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

23. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. septembra 2024

Miloš Mad'ar
predseda senátu